

A' RÓMAI TSASZARI ES AP. KIRALYI FELSEG.
NEK KEGYELMESI ENGEDELMÉVEL.

Indult BÉTSBŐL Kedden 27. Novemberben 1792.

Egy Piksis az Elyseumban.

Felette sok Lelkek hagyták el a' napokban a' Felső Világot; a' kit midőn meg-érkeztek a' Halottaknak ama tágas múlató helyekre, — az *Elyseumba*: — egy olyan hangal befűllették elő egyenként azokat az ezer meg ezer bajokat, melyeket a' Felső Világon létebben kellett el-szenvedni, — és az onnan lett el-meneteknek az okát 's módját, olyan hathatós szókkal adták elő: — hogy azt mindnyájann igen nagy figyelmetséggel halgatták a' Hóld alatt való Világról már régen el-költözött Lelkek. — Egy ezek közül az ujjonnan érkezett Vendég lelkék közül keserveisen elő adja, melly sokat tárt, szenvedett, várakozott vas
E e e e e lami

lamì Felső Világbéli Tisztségért haszontalan, — és most végre egy olyan testből költözött ki, a' mellyet a' tulajdon maga vérében az ágyban feküve hagyott Bétsben a' Felső Világon. — Mások vagy tizen még keservesebben elpanaszolják, hogy ők szegény legény létekre, igen sok bajokkal töltötték el idejüket, ama gazdag Városban Bétsben, 's most is igen nagy bajjal szabadultak ki abból az ő testyekből, mellyekre egy ujj háznak építése közt az úgy nevezett *Kollner-hofban*, holott még a' múlt század elején nyomtattatott ki a' Magyar Bibliának *Káldi György* által lett fordítása, egyikben a' (Posta felé vivő általjáró házak között) egy nagy rakás ködült véletlen éppen akkor, midőn a' mindennapi kenyérnek meg szerzésére keresnének egy néhány krajzárokat. — Más megint azt mondja, hogy ő sok század vagy ezered magával hagyta el November 6 dik napján vitéz testét egy tüzes ütökötben. — Más azt, hogy az ő sárházát, futtában öszve tapodta egy paripa 's. a' t. Midőn edgyenként mindnyájjan így elő beszéllenék ezek az ujj Vendégek a' magok bajaikat: — nagy mozgás kezd hirtelenséggel támadni az Elyséumnak már régi lakosai között; — 'sibongás hallik minden felé; 's hát! azon kezdenek egymás között vetélkedni, hogy, *vajon eleitől fogva hol vette, 's hol veszi a' maga eredetét, a' Felső Világon az a' sok baj, a' mellyről szollani szoktak, minden onnan meg-érkezett Lelkek?* Mert, minden Léleknek tele a' szája panaszal mikor a' Felső Világról bútsut vévén, a' Halottak országába által megyen; és az Elyséum Protocollumában csak egy név sem találtathatik olyan, melly után sok Felső Világbéli panaszok ne vólnának fel-jegyezve. — Sok felé mentek a' sok Tudós Lelkek a' magok között feltett kérdésnek meg-fejtésében. — — — Az Egyiptomi Lelkek azt állították, hogy két féle Fő-Valóság van a' Felső Világon; egyik jó, másik rossz, amazt *Osirisnek*, ezt *Typhonnak* hívják. Ez a' *Typhon* az, a' kitől származnak, az árviz, a' föld indulás, a' szélvész, egy szóval minden szerentsétlenségek. De

Jurieu,

Jurieu, egy tudós Frantzia, éppen ezek mellett az Egyiptomi Lelkek mellett találván el menni, — el mesojojgia magát, 's a' Dogmákról irott Könyvét ki rántván a' Kaputrokja zsebjeből megmutattya belöle nékik azt, hogy az ő vélekedések felette hibás, — és hogy *Typhon* nem valami gonosz valóság, hanem, az alatt a' név alatt *Mosest* kellene nékik érteni. — Mászomóbalévén a' *Persa* Lelkek, a' Tudós *Hydénék* füle hallattára azt állitják, hogy a' Felső Világon minden dolgok két Fő-Valóságtól függenek ugyan; de koránt sem ugy hívják azokat, mint a' hogy az Egyiptombéliek tartják. Az, a' kitől a' fok jó származik, *Fazdán*nak hivattatik; a' ki pedig tsak a' fok bajt szerzi a' Felső Világ lakosainak: annak a' neve *Ahermann*. Némelly Görög Lelkek is rebesgették ezt a' Fő Valóságot; tsak hogy az elsőt *Oromasdes*, az utolsót pedig *Arimanius*nak szerették hívni. Már akármi legyen a' Nevek, (közbe szóllal az arra felé sétáló 's halgatódzó *Plutarch*) elég az hozzá, hogy *Arimanius* vagy *Ahermann* egy igazándi *Dæmon*, vagy is *Ördög*; — még pedig annak is a' Kannya, mert van ám him és nyöstény *Ördög* is, — és bizonyosan a' szerzett fok bajt eleitől fogva a' Felső Világon. Mert, mikor az a' jó Valóság *Fazdán* vagy is *Oromasdes* mint egy huszonnégy jó *Geniusokat* nem tudom honnan, elő hozott volna, t. a' Jóságot, az Igazságot, az Igazmondóságot, a' Mulattságot 's a' t.; és mikor mind azokat egy tojásba zárta volna: — fogta *Ahermann*, vagy is *Arimanius*, és megakarván mutatni, hogy ő is tud valami mesterséget, ugyan annyi számú, de éppen ellenkező természetű *Geniusokat* készített, — 's így lettek olzán a' Felső Világon ennek a' Kan *Ördög*nek hamis praktikája által, a' Gonofzság, Hamisság, Hazugság, Szomoruság, Gyilkofság, 's más e' félék. Minthogy pedig, így szoll végre *Plutarch* a' *Persa* Lelkekhez, tsak ugyan fok jó vólt avagy tsak a' ti idötökben, a' Felső Világon: az innen

E e e e e 2

lett,

lett, hogy azt a' *Tojást*, a' melyet most mindjárt említettem, öszve rontotta *Ahermann*, 's azonnal ki pattantak belőle a' jó *Geniusok*; — de a' melly jó *Geniusok* idővel olátán öszve elegyedtek az *Ahermann* gonosz *Geniusaival*: — 's már az ólta, a' jó, a' sok bajjal egyvelgest van a' Felső Világon. — Más karikában állvan *Mános*, a' maga Követőivel az ugy nevezett *Manicheusok*kal: hasonló két Fő Valóságról beszéllett, 's ezen beszédnek *Bayle* le mondott ellene. Erőssen álitotta, hogy annak egyikétől származik minden baj; 's a' többek közt az is, hogy ő elevenen megnyúzattatott, 's a' húsa ételül vettetett a' mezsei vadaknak. — Némelly *Indus* Lelkek más felé tanakodtak egymás közt, hogy a' fenn forgó kérdést meg fejthessék: — 's végre arra határozták, hogy a' Felső Világon, valami *Sieb* nevű alsó Valóság-tól származik minden baj, — a' kit egy más felső Valóság, a' *Bramah* hozott elő valahonnan. — — A' *Philosophus* lelkek az *Elyseum*nak más kies helyein tsendes andalodásban merűlvén, gondolkoztak a' fel tett kérdésnek meg fejtésében. *Hierocles*, *Hermegenes*, *Pythagoras*, *Plátó* 's még mások, tellyességgel nem foghatták meg, hogy ugyan azon egy jó valóságtól hogy származhasson jó és gonosz egyszersmind; — azonban két féle Valóságnak, t. i. egy jónak, és egy rossznak a' léelét meg nem engedhették: mellyre nézve azt a' *Materiát* vácsolták rosszasággal, a' mellyből lettek mindenek. — *Heracлитus* és *Democritus* most is mindég tsak azt az egy tudva lévő bakot nyúzták, hogy t. i. mindent a' *Vak* történetnek kell közőnni. — *Leibnitz*, *Fogarasi*, 's más számtalan Bölts Lelkek restellették a' dologba belé szollani; — hanem, egyszerre tsak elő gördül egy *Pixis* valahonnan, öszve gyűlnek a' szana szét tanakodó Lelkek, — körül veszik ezt a' görgő *Pixist*, a' ki is meg állván a' sokaság közepén, nagy *Stentorral* így szoll: *Én vagyok minden Felső Világbéli bajnak a' szülő Anya*. Én egy igen hires *Dámának* a' *Pixise* voltam

tam a' Felső Világon. A' *Jupiter* parantsolattyára, földből és vizből kalapálta az a' híres sánta Kovács *Vulkánus* a' Gazdaszszonyomat; — *Vénus* a' leg szebbik szépséggel meg ajándékozta; — kis léány korába *Minervához* járt Oskolába, a' ki minden böltselkedésre meg is tanította; — *Eskuláp* adott számára Collegiumokat az Orvosi Tudományban; — *Mercuriust* az ékes szóllás mesterségéről tanítani halgatta; — A' Musikára, nevezetesen a' Fortepianóra, *Apolló* tanitgatta gyenge alabástromujjait; — *Junó* egy verem arannyal tisztelte meg; — *Ceres* maga meg mütatta, hogy miképpen kell sütni a' Kislit; — a' strimfli kötést kitől tanulta nem tudom, de hogy azt is tudott kötni, már a' bizonyos igazság. Egy ilyen jól készült derék Dáma volt az én *Pándora* nevű Gazdaszszonyom. De hogy hát magam hol vettem magamat? — már azzal nem szolgálhatok, mert azt magam sem tudom. Elég az hozzá, hogy, a' Felső Világon létünkben, mindég vele voltam én a' Gazdaszszonyommal; a' nélkül hogy ő azt meg tudta volna, hogy vajon mi vagyok én, 's mi végre járok kelek ő vele szüntelen? Hanem, egyszer olztán gus-tusa jött a' Dámának a' férjhez menésre, — férjhez - is megy *Epimetheushoz*, a' kinek kevés idő múlva nagy kívánsága volt tudni, hogy vajon mi lakik én bennem? Eléggé mondta az én bölts Gazdaszszonyom, hogy hagyjon békét a' Pixisnek, ne nyuljon hozzá, mert néáltalán rossz következése fogna lenni haszontalan gondoskodásának. De a' Gazda csak nem tudott maradni a' Pixis miatt: minthogy, tudni való, hogy a' Férjfiak nagyobb kívánsággal vagynak fel készítve, mint némely bölts Aszszonyok. Mellyre nézve az én jó Gazdaszszonyomnak akarattya ellen is fel nyit engemet az a' haszontalan gondoskodó *Epimetheus*; 's hát?? özön-nel omlik - ki belöllem a' sok gonosz a' Felső Világra. A' szerentséttenség, a' gyilkosság, az irigység, a' harag, a' büszkeség, a' maga tartiság, a' kevelya.

kevélység, a' fetsérlés, a' rékozlás, a' dobzódás,
 a' tolvajság, más szamarának a' ki vándsága,
 áll és hamis pénz, usora, a' Férj és Feleség fél-
 tés, a' hazugság, a' rágalmazás, az ember
 szollás, a' szó szátvárság, a' gutta ütés, szív fájas,
 a' tüdőknék 's beleknék gyúladási, a' száraz be-
 tegség, a' pénzatlenség, a' szegénység, 's más szám-
 talan sok ezer nyavallyák, mind egy izromba jöt-
 tek ki belőllem; mind ezek az én tulajdon magza-
 tim, kiket egy Halsal szültem. Soha sem szükség,
 tehát arra vetemedni, hogy a' fenn forgó Kérdés-
 nek meg fejtése végett; vagy kéz Fő Valóságot kép-
 zellyen magának a' tudatlan elme: vagy pedig az-
 zal tartsa, hogy a' Felső Vilagonn mindenek a' Fá-
 tumnak, vagy is a' vak Történetnek szüleményei.
 Valósággal nagy kifsebságére van *Pixisi auctoritá-
 somnak* az, hogy a' Világi bajoknak 's gonolozok-
 nak, holmi dib dáb Ördögöt, fátumot, Történe-
 tet vagy mit? tartanak okainak lenni: holott azok
 csak puszta szók, és semmit jelentenek. Pedig a'
 semmiből hogy hogy lehetne valami? De én, va-
 lósággal existáltam: és így csak el hiheti minden
 a' kinek tettzik, hogy minden felső Világ béli ba-
 jok, belőllem vették 's veszik a' magok eredete-
 ket mind eddig a' szempillantásig. Énnékem 's az
 én felnyittatásomnak köszönheti az a Magyar Ura-
 ság is a' maga Bétsben lett meg ölettezését, a' ki
 a' múlt Postával ide az Elvséumba meg érkezőn;
 éppen ugy beszéllette el előttünk a' gyilkosságot:
 mint a' hogy az Ujjság hordó Postánk *Mercurius* el-
 olvasá a' *Magyar Kurirból* annak leírását. — —
 Hogy eleitől fogva mind e' mai napig — — —
 — — — vágják az
 emberek egymást, — — —
 — — — hogy
 némellyeket az uttzán a' ló eltapod; — — —
 — — —
 — — — hogy a' Hegy közi ember-
 nek kevés borral gazdálkodott az idén *Bachus*; — —
 hogy

hogy a' Kúnságon 's az Al-földön temérdek sok búza, 's e' miatt kevés pénz van; — egy szóval, hogy minden ember maga baját érzi a' Felső Világon: Pixisi Hitemre mondom, hogy mind annak valóságos oka van, 's nem történetből vagy Fátumból esik. Hanem, hogy még egy dolgot el ne felejtsek, mikor *Epimetheus* belém kukutsált, 's azonnal látta hogy a' belöllem nagy hirtelenséggel ki-széledett Inségnek sokasága a' földet el-borította: hirtelen bé-zárt engemet, — 's így egy dolog maradt-meg a' fenekemen, mellyet *Reménységnek* hívják. Ez az egy *Reménység* táplállya a' Felső Világbelieket minden-némű bajaikban; — annál fogva reménylik a' meg-ölettettek, hogy majd ennek a' mi tágas múlató helyünknek az Elyséumnak lakosi fognak lenni, a' hol minden gyönyörüséget fel találnak; — az Ujjság író reményli — hogy talám majd szabad lesz az, a' mi most nem szabad, — a' Vintzellér, hogy majd máskor több bora terem; — a' szántó vető ember, hogy ha a' Török háboru el kezdődik, majd fel-pénzeli magát 's a't. De a' mint látom erre szárnyál az Ujjság hordó *Mercurius* egy nyalább Ujjságokkal: — már én el halgatok, — halljuk mi van benne.

Az *Orosz Udvar Bétsi Követje* közelebbről arról tette F. Urunkat bizonyossá, hogy Orosz Gen. *Suvarov* vezérlése alatt 50-ezer Orosz katonák fognak minden órán a' Frantziák ellen indulni.

A' *Monsnál* esett tsatának környülállásait már most a' *Bétsi Udvari Déárium*-is igen fontoson és summáson ilyen formálog tétette közönségelsé. „

„ A' *Brüszszelből* 10 dik és 11 dik Nov. indult privát tudósítások szerint a' Frantzia Sergek Gen. *Dümuriernek* vezérlése alatt nagy sokasággal és fellette sok ágyukkal az Ausztriai Belgiumi határokra réá ütven, a' 3 dik, 4 dik és 5 dik Nov. külömb külömb féle helyeken esett tsaták után, 6 dikban reggel az *Albert Hertzeg* vezérlése alatt való Ausztriai Ts. és Királyi Sergeket, mellyek *Mons* mellett

lett *Gemappe* és *Franiers* között három rendbéli Sántzokkal körül vétetve feküdtének, meg támozták. A' tsatázás reggeltől fogva délutánnig tartott. A' mi Sergeink, noha sokkal kevesebben voltak mint a' Frantziák, rend kívül való bátorsággal állottanak ellent, az ellenséget egy néhány ízben vissza verték, közte nagy vérontást tettek, de végezetre csak ugyan engedni, és a' magok sántzait a' Frantziáknak által adni kénytelenítettének. Az után igen jó rendel a' *Mons* háta megett lévő halmokra vezéreltetvén, itt az ellenség előtt megállapodtanak. A' Frantziák *Monsot* fel kívánták, melly is nékiek, minekutánna a' mi Sergeink innen mind ki-takarodtanak, által adattatott. — Nov. 8 dikán belé szállott Frantzia Gen. *Sabourdonnaye* 22 ezerevel *Dornikba*, egy más Frantzia Sereg pedig *Ypern*, *Cortryk*, *Menin* városait *Austrisi Flándriának* el foglalván, ez alatt egy felől Gen. *Dümurier* *Ath* városán keresztül *Brüsszel* felé elő nyomult, Gen. *Fions* pedig ugyan csak egy más Frantzia Sereggel *Giveten* keresztül a' *Mosa* vize mellett *Lüttichnek* vette útját.

A' Frantziáknak ezen nem reméltett elő-menetelei *Brüsszelben* mindeneket fel-lármáztván, *Kristina* fő Hertzeg *Afiszony* ezen várost már még 7-dikben oda hagyta, és magát *Hollandia* vidékeire *Mastrichtba* vette vala, *Károly* Hertzeg pedig *Namurba* utazott el. A' Közönséges Kormányzók is *Geldria* tartományába *Rüremont* városába költözött által.

A' Gen. *Custine* fő hadi szállása *Homburgban*, a' *Hessen-Homburgi* Gróf lakó városában vagyon, *Frankfurton* felyül 2 órával, egy órányira *Friedberghez*. — A' *Frankfurti* Comendáns Frantzia Gen. *Vanhelden* Nov. 14-dikén 4000-red magával és igen sok ágyuzó készületekkel szállván-bé ide, *Custinénak* még az nap erős segítségét küldött.

A' Frantziák és Pruszszusok közt *Limpurg* vára mellett esett tsatáról így ír *Custine*: — „Oberster *Houchard* Nov. 9 dikén a' *Limpurgi* vár mellett igen jól fekvő Pruszszus Seregek ellen indulván, ezek az ő menetelét észre vették, és készen várták. Pruszszus Gen. *Eben* 1200 Húszárokat és 3000 gyalog katonákat gyűlytött vólt ölzve, de akkor a' midőn Frantzia Oberster *Houchard* az ütközethez akart kezdeni magát a' Húszárokkal vissza vonia, melly szerint *Houchard* tsak a' Pruszszus gyalogokra ütvén réá, ezeket egy órányi tsatázás után, noha ezek is igen jól tüzeltenek, az ő fekvő helyekből ki kergette, és midőn az után nékiek az ő szárnyakra tsapott vólna, ezek magokat a' várba vonták bé. Azt erőlsiti *Custine*, hogy 100 Pruszszus katonák maradtanak el esve a' tsata piaton, többen sebet kaptanak, és 50 nen fogságra estenek, kik között egy Oberster és egy Oberstlájtinánt is vagon. Hitel felett való dolog — így szoll végre *Custine* — hogy oly nagy és erőss tüzet adván a' Pruszszusok, a' Frantziák közzül még-is 4 el-essteknél és 10 meg-sebessedteknél több nem tanáltatott; mellyet annak lehet tulajdonítani, hogy az ellenség tűz igen magóssan járt. „ — Ugyan ezen történetről így irnak *Lahn* vize mellöll: — „Az a' vesztség, mellyet az 1500 főből álló Pruszszus Sereg *Limbürg* mellett szenvedett 40 meg-hóltakból és 60 sebesekből állott: az ennél sokkal nagyobb számu Frantzia Sereg pedig, meg-értvén, hogy *Co-blentz*ből egy nagyobb Pruszszus Sereg indult elléne, magát *Limpurgból* *Custinhoz* vissza vonia.

A' *Parisi történetekről ezeket olvassuk a' Bétsi Udvariumból.*

„*Nemzeti Convent-béli dolgok.* — Nov. 5-dikén felolvasta *Robespier* a' maga feleleteit a' *Louvet* által az előtt egy néhány napokkal ellene tétetett vádakra — hogy t. i. ő *Dictatorságra* vágynék 's több a' félék. Hogy *Robespier* ezen maga mentegetései által a' *Conventnek* elegett'tett legyen, meg tettzik abból, hogy noha sokan akartanak ellene fel állani, és beüzelleni, a' *Convent* mind az által senkit meg nem halgatvan, a' maga egyéb foglalatosságaihoz látott. Ugyan ezen nap olvastatott fel *Gen. Custiné-* *nak* is egy levele, mellyben ő, a' maga *Moguntzi-* *ában* való foglalatosságairól, — — —

— — — — —
— — — — — tészen! jelen-
tést. “

„Nov. 6-dikán a' 24 tagokból álló *Commissionak* nevében olvasott-fel annak egy *Váletz* nevű tagja egy igen hosszú tudositást azon papirofsak iránt, mellyek a' meg-visgáltatás végett ezen *Commissiona* bizattattak, — — — — —

— — — — — Ugy tettez mint-
ha ezen *Relatit* a' *Convent* maga is igen elégtelen-
nek tanálta volna lenni, el-végezte csak ugyan, hogy
ki-nyomtattassék. — — — — —

A' mostani Párisi Komendáns, vólt nagy érdemű Serfőző, *Mosfziö Santerre* arról tette bizonyossá ugyan ekkor a' *Conventot*, hogy most Párisban tökéletes tsendesség uralkodik. *Painne* pedig, az az esmeretes *Amérikánus*, a' ki mint bé-vétetett Frantzia Polgár, most a' *Conventben* ül, egy *Barloff* nevű *Anglusnak* munkáját ajánlotta bé a' *Conventnek*, mellyben ez az 1791 diki ujj Frantzia Constitutiónak hibáit, és egy ujj fel-állítandó Constitutiónak fundamentomait adja elő. „

„ A' *Spanyol* szélekre a' *Pyreneumi* hegyek aljaira küldetett *Commissáriusok* arról tudósították egyebek között a' *Conventet*, hogy ök az itt lakó *Tzigányokat* Frantzia Polgárságra méltóztatták, és nékiek meg engedték, hogy az első válofzó gyűlésekben (igy neveztetnek Frantzia Országban most a' népnek azok a' leg első gyűlései, mellyekben minden ujj Nemz. Gyűlés' tagjainak választásakor előre meg szokott határozatni, kik legyenek minden *Departamentomokban* azok a' személvek, a' kik *Nemzeti Repraesentánlokká* választathatnak) ök is megjelenhesenek.“

„Ez nap olvastatott fel a' *Custinetol* el-vádoltatott *Gen. Kellermannnak* is egy *Metzből* Nov. 4-dikén indult Levele, mellyben jelenti, hogy *Custiné* hozzá is meg küldötte legyen azon vádió jelentését, mellyel őtet a' *Convent* előtt el árulta, de ő
(*Cu.*

(*Custine*) hízelt magának azzal, hogy a' *Convent* éppen olyan ítéletet fog ezen jelentéséről *Custinénak* hozni, mint a' mint erről ő maga *Kellermann* ítélte, u. m. hogy *Custine* ezt, vagy részeg, vagy pedig bolond állapotjában írta legyen. (Gyönyörű *Feldmarschalli complementumok*.)

A' *Sárdinai Király* egy *Pátenst* tétetvén a' múlt Okt. 10 dikén közönségesé, ezt a' két kívánságát terjeszti utoljára a' maga népei elejébe u. m. — hogy minden 16 és 60 esztendő között lévő férfiak, a' rendes fel szedetendő hadi *Sergen* kívül, fegyvert fogván, magokat minden tsatázásra szükséges és eleség béli készületekkel készítsék ki, és olyan állapotban legyenek, hogy ha a' szükség kívánja, a' *Biráknak* 's más előljáróknak vezérlése alatt, ott a' hol a' szükség kívánni fogja megjelenhessenek — és hogy másodszor 4 Milliónyi költsön summa gyűjtetvén öszve, e' végre minden ezüst és arany készületek bé vétettettének, és intereseztetni fognának.

Romában a' készületek még mind szorgalmatosan tétetnek. — A' *Frantzia Országból* el üzetett szerentsétlen *Papok*, a' kik már most *Sárdiniában* tovább nem mulathatnak, *Romába* és a' *Pápa Statusaiba* nagy számmal érkeznek meg. — *Sitzilia* Szigete, hogy minden *Frantzia látogatás* iránt bátorságban lehessen, oltalmazó készületekkel erősítettik.

Magyar Ország.

Debretzen 16 dik Nov. — *Kedves Kurírom!* — *Publicumot* illető interessant újságot írhatok az *Urnak* Tegnapp előtt múlt egy hete, akkoron is itt *Debretzenben* létemkor bé vetődvén az ügy nevezett *Uj Patikába*, láttam ott az edgyik *Szabólt* *Vármegrei*, és az ide való városbéli két *Physicusokat* edgyütt lenni, kezekben forgatván valamelly hosszú szókos kisdud üvegtsét, a' melly mintegy négy lótyi piros lang színű nedveséggel volt tele, és hogy

annak orvosló erejét a' Tisztviselőknek indításából akarnák szorosán meg vizgálni. — — — Holmi kérdezősködéseim után kezembe adják nekem is azon viznek nyomtatásban lévő fél árkusnyi leírását, hogy tudnillik azzal a' fogaknak nevezetes hibái meggyógyittatnak, szennyeitől meg tisztittatnak, és olztán egészízen meg fejeztetnek. *Salvator de Burgio* nevű fog' tisztító Olasz Országgi Orvos két, három, négy, sőt ötöd fél R. forintokon árulja az illyén kised üvegsével való fogakat fejeztítő titkos orvolságát, *Arcanumát*, és hogy *Bononián*, *Tergesten*, *Goritán*, *Lajbacon*, *Grétzen*, *Bétsen*, *Posonyon*, *Kudán*, *Eger'* városain keresztül által utazván, mindenütt jó számú üvegekkel adta-ol orvolságát a' fellyebb megirt méreg drága áron, tsak *Bétsen* és *Posonban* mindenikben ezer's meg-ezer üvegeket olztogatott ki a' szegény köz nép között. Minthogy ezen *Arcanista* fog' tisztító orvolságának ditséretire trélezó ki olztogatott ajándó tzédulájában azt is mondja, hogy az ingyen sem *Minerale Acidumból*, hanem *Vegetabiléből* áll, azért az említett három *Physicusok* a' jelen lévő két *Patikárius* Legényekkel együtt rendről rendre köftol-gatván, az iziből nyilvánóságosan észre vették, hogy ellenkezöképpen vagyon a' dolog, mert *Stypticus*, savanyú, csipős, fojtós íze vagyon mint a' *Vitriolumnak* szokott lenni. Ez okáért egy alital kalány-nit az orvolságból ki töltvén egy kised pohárba, és ugyan annyit az *Alcalinus probatorius Liquorból*, az *Oleum Tartari per deliquiumból* közibe egyelit-vén, imé azon hirtelenséggel annyira meg háborodott, fel buzdult, és sebelsen fel forrott, hogy a' habját a' Rósolisos pohárnak ajakán felyül-is fokáig hányta ki felé; szinte éppen azt mivelte, mint midőn az után a' *Spiritus Vitrioli acidusra*, és *Spiritus Salis acidusra* azon *Oleumot Tartari per deliquium* töltöttek, avagy ezen *Alcalinum Oleum* közzé *Vitrioli Oleumot* tsepegittettek. Ezen pró-bákból világosan ki tettzet, hogy az Olasz Orzá-gi *Arcanistának* fog' orvolságában igen nagy mér-

tékben vagon az *Acidum Minerale Corrosivum*, nevezetessen *Vitriolum*, melly a' fogaknak külső bé-fedő hártáját, a' héjját, tsipős, tető és mar-dosó ereje által meg vesztegeti, és a' szerint a' fo-gakat el rontja. Töltötte nek nagyobb világosítás-nak okáért *tritrom* és *pomagrándt* leveire-is, mint *vegetabile Acidumokra* ugyan azon *probatorius al-calinus Liquorból*, de semmi fel forradása annak nem tapasztaltatott: a' honnét nyilvánvalóvá lett, hogy az *Arcanista*' állatása nem igaz; Mert az or-voisága nem *Vegetabile Acidumból*, melly nem an-nyire ártalmas eszköz, hanem hathatós *Corrosivum Minerale Acidumból* áll, melly a' fogakat bizonyal meg-vesztegeti, és el rontja. Csudálkoztanak a' vis-gálódó Doktorok magok között, mi módon eshetett az meg, hogy őlly' sok nevezetes Városokon keresz-tül jövéen ártalmas orvosságát még is sohol se visgál-ták meg az ahoz értő *Chemicus Doktorok*; miké-pen lehetett az meg, hogy őlly' tsékélly készületű egynehány poltrákból álló orvosságával őlly gazdag kereskedést indithatott; annyival is inkább, hogy ez *Arcanistának* sem a' Királyi Felségtől arra meg ki-vántató privilegiuma nintsen, sem a' Királyi Universitas *Medica Facultása* által sohol meg nem visgáltatván, engedelmé nintsen, sőt az idegen Országokról Hazánk-ba bé-jött még a' rendes *Diplomaticus Doktorok* is a' Királyi parantsolatok szerént szorosán újra mind-nyájan *examine*re vonattainak? A' mint esztán leg-közelebb mostan értésemre esett, ezen vándorló *Arcani-stának* szabadlág itt nem engedetett, minthogy *Debre-tzenben* semmi féle impostorlágot üzni tellyesfégel nem szabad, a' maga útját *Nagy Bányán* által *Erdély* fe-lé vette, hogy out a' tudatlan köz nép között, ha lehet, a' maga erízénnyét bőven gazdagithassa. *Gor-gius* nevezetű *Erdélyi Poéta*, a' mint jut eszembe, így ir az illyetén *Arcanistákról*:

*Imponit Medicus medicis nova nomina rebus,
Quos norunt omnes, imposuissse invat.*

Eger 17. Nov. — Régi panaszsa ez sok haza-siaknak, hogy nints nálunk betse a' tudományok,

nak, és hogy ha több *Mæcenások* vólnának, a' tudományok-is szebben virágzanának. Illyen *Mæcenást* és a' tudományoknak ily nagy kedvellőit vesztettük-el mi *Egriek* nem régiben t. i. Fő T. *Berecz Mihály* Kánonok Urat, Sz. *Szerafinusról* nevezetett *Lokéri Apáturt*, és az *Egri Káptalannak Custofsát*, kit *Novembernek 14-dikén* a' földbe tettünk. Nem hozom én elő ezen boldogult Urnak sok szép virtusait, mély tudományát, és nagy érdemeit; csak ezt az egyet említem, hogy ő volt még egyedül itt *Egerbe* (minekutánna már ki-haltak ama nagy tudományu, és a' tudományt másokban is betsüllő régi Káptalanbéli Urak *Foglások, Engelmájerek, Gusztinyik, Püspökiek, Richvalszkiak, Hubertek, Androvitsok Barták, Frantzok*, és mások, a' kiket még amaz halhatatlan emlékezetű Gróf *Barkóezi Ferencz* mint *Egri Püspök*, különösen gyönyörködven a' tudós emberekben, maga Káptalannyába, *Megyéknek örökös dutsöllégére helyezett*) ő volt mondám egyedül még itt *Egerben* a' tudományoknak betsüllője, és főképp a' Szegény tanuló Ifiaknak ő volt egy valóságos édes anyja. — — Mindenkor tartott ez az ur leg alább három, negyedeákot a' maga házában, kiknek alztalt, és ruházatot adott. Ezen kívül különös gondgya volt a' jól tanuló, és főképp szegényebb sorsú Ifiakra, kiknek jó igyekezeteket ha a' Mesterektől meg értette őket szívesen segitette. Ezt tselekedte ő nem csak mint *Egri kánonok*, hanem még mint *Kassai Plébánus* is, sőt az előtt is, a' midőn itt a' *Püspöki Oskolában* *Professori* hivatalt egynehány esztendőig ditséretesen viselt volna, a' mi kevés fizetése volt ezt a' szegény déákokra költötte, melly könyörületeffégét magam is a *Philosophiában* tanítványa lévén tapasztaltam.

Egy szóval mivel ő maga is tanult Ur volt, szeretete a' tanuló ifiakat, szeretete a' Tanítókat-is. — — Ó bár csak még valaha lég alább egy illyen *Mæcenást* rendelne a' Jehova ennek az *Egri Oskolának!*

Némelly Tudománybéli Tudósítások.

Bétsi Könyv-árros *Haas Ferentz* jelenti, hogy *Abbás Millotnak* azon Világ szerte esmeretes *Közön-séges Historiáját* (*Universalis Historiáját*) mellyet *Christidni* sok szép hasznos dolgokkal meg gazdagítva Német nyelven ki bocsátott: itt Bétsben ki-nyomtattya XII Kötetekben, 8 ad részben. Minde-nik Kötet 54 krajtzárjába kerül annak, a' ki előre fizet. Minden Hónapban, vagy leg fellyebb min-den öt hetben lesz egy Kötet, és így, egy eszten-dő és két hónap' el forgása alatt, az egész mun-ka el fog készülni. Tizenkét rézre meuzett rajzo-lattal fog ez a' hasznos könyv ékeskedni: mint hogy mindenik elébe egy tétettetik. — A' kik tehát nem győzik várni ennek a' Historiának Ma-gyar Köntösben való megjelenését; 's azonban a' Német nyelvnek tudóji: előre fizethetnek minden Kötetre 54 krajtzárt, és *francon* küldendő Leveli-keket utasíthatják Bétsbe ilyen titulus alatt: *An den Frantz Haas Buchhändler.* —

Esett értésünkre, hogy a' Tiszán túl való Re-formáta Ekklesiáknak nagy érdemű Superintende-nse Fő tisz. *Hunyadi Ferentz Ur*, a' *Kerfztyén Val-lásnak Igazságáról*, nem soká egy Könyvet fog a' világ eléjébe bocsátani. Fő tiztya lesz a' Szerző Urnak az, hogy a' — — — — —
— — *Naturulismust* ebben a' ki-bocsátandó Könyvben meg tizafollya. Még pedig Deák nyelven írja, hogy így más Nemzetek is olvashassák azt. Méltán kívánhatni, hogy a' melly kedvelséget ta-láltak a' *Grotius*, *Abbadie*, *Ditton*, *Nöfcolt*, *Holler*, és más kül földi Tudósoknak e' béli Mun-kájok: szintén ollyannal fogadják Hazánk említett Tudósának is nem sokára el-készülendő Könyvét.

(Felséges Urunkon, ugy halljuk harut van.)